

*Vrijwillige terugbetaling van een terecht
ontvangen werkloosheidsuitkering ten voordele
van een hogere pensioenuitkering*

10

HOOFDSTUK

Vrijwillige terugbetaling van een terecht ontvangen werkloosheidsuitkering ten voordele van een hogere pensioenuitkering

DOSSIER 40425

De feiten

De heer Deschamps' ontving het gezinspensioen als werknemer en zelfstandige. Zijn echtgenote oefende daarnaast een toegelaten activiteit als onthaalouder in het sui generis statuut uit. Zij ontving voor enkele maanden in 2022 een uitkering van de Hulpkas voor Werkloosheidsuitkeringen (HVW), waardoor het gezinspensioen werd herleid naar het pensioen als alleenstaande. De heer Deschamps betwist dat het om werkloosheidssteun gaat en vindt de terugvordering dan ook onterecht.

Bedenkingen

De heer Deschamps ontvangt sinds 1 juli 2022 een gezinspensioen als werknemer en zelfstandige. Tijdens het onderzoek naar zijn pensioenrechten, verklaarde hij op 10 maart 2022 dat zijn echtgenote geen sociale uitkeringen ontving. Op 15 maart 2022 maakte de pensioendienst hem de beslissing betreffende het rustpensioen als werknemer over, waar we op pagina 3 het volgende lezen: *“Uw huwelijkspartner kan geen sociale uitkering cumuleren met uw gezinspensioen. Indien uw huwelijkspartner een sociale uitkering ontvangt, dan moet u de ten onrechte ontvangen bedragen terugbetalen.”*

Bij de aanvullende informatie op pagina 9 van dezelfde kennisgeving, staat nog de volgende tekst: *“Uw huwelijkspartner mag geen enkel vervangingsinkomen genieten. Het gaat hier onder andere om ziektevergoeding, invaliditeitsvergoeding, werkloosheidsvergoeding, SWT, tijdskrediet, loopbaanonderbreking, Vlaams zorgkrediet.”*

De pensioenwetgeving voorziet hierbij dat het genot van een uitkering, door de pensioengerechtigde of zijn echtgenote, aan de desbetreffende pensioendienst moet gemeld worden².

Op de kennisgeving van het rustpensioen als zelfstandige, die op 25.03.2022 werd overgemaakt, vinden we op pagina 3 eenzelfde melding:

“U bent verplicht aan het R.S.V.Z. mee te delen:

Het genot, in uw hoofde of in hoofde van uw echtgenote, van een uitkering wegens ziekte, invaliditeit, onvrijwillige werkloosheid, loopbaanonderbreking bij toepassing van een Belgische of buitenlandse wetgeving inzake sociale zekerheid of van een statuut dat van toepassing is op het personeel van een volkenrechtelijke instelling, of van een aanvullende vergoeding toegekend in het kader van een conventioneel brugpensioen.”

De echtgenote van de heer Deschamps werkt als onthaalouder in het sui generis statuut. Het sui generis statuut is van kracht sinds 1 april 2003 als overgangsstatuut naar een volwaardige sociale bescherming voor de onthaalouders. Een onthaalouder in het specifieke sociale statuut is geen werknemer of zelfstandige. De onthaalouder krijgt via dit eigen statuut beperkte toegang tot de sociale zekerheid.

Het statuut omvat ook een aantal specificiteiten:

- De onthaalouder sluit met de gekozen dienst een samenwerkingsovereenkomst: het arbeidsrecht is niet van toepassing.

¹ Alle namen van de klagers in dit jaarverslag zijn fictief.

² Artikel 21quater van het KB van 21.12.1967
Artikel 201 van het KB van 22.12.1967

- De onthaalouder ‘sui generis’ ontvangt een onkostenvergoeding op basis van de geleverde kindopvangdagen.
- Onthaalouders hebben een vrije keuze in het al dan niet opvangen van kinderen die door de dienst doorgestuurd worden.
- Wanneer de kinderen niet komen, kan de onthaalouder aanspraak maken op een opvanguitkering. De opvanguitkering is geregeld via het systeem van de tijdelijke werkloosheid en wordt uitbetaald door de RVA.

Op de website van de RVA lezen we dat de opvanguitkering een uitkering is die de RVA toekent aan een onthaalouder, indien haar inkomsten dalen omdat de bij haar ingeschreven kinderen afwezig zijn, omwille van redenen onafhankelijk van haar wil.

We kunnen dus concluderen dat de opvanguitkering wordt toegekend ter vervanging van de gedaalde inkomsten wegens afwezige kinderen. Bijgevolg mogen we dit beschouwen als een vervangingsinkomen.

Omdat het gezinspensioen niet cumuleerbaar is met een vervangingsinkomen³, gaf de pensioendienst aan de heer Deschamps nog de mogelijkheid om het vervangingsinkomen terug te betalen aan de uitbetalingsinstelling. Hierdoor zou de cumulatie komen te vervallen en zou de heer Deschamps het gezinspensioen kunnen behouden. Deze aangereikte oplossing van de Federale Pensioendienst kadert binnen de mogelijkheden van de pensioenwetgeving.

Uit reactie van de RVA blijkt zo’n terugbetaling van de terecht ontvangen opvanguitkering voor onthaalouders evenwel niet mogelijk te zijn: de RVA beweert zich hiervoor te baseren op de werkloosheidsreglementering. De werkloosheidsreglementering behoort niet tot de bevoegdheid van de Ombudsdienst Pensioenen. Wij stuurden de klacht van de heer Deschamps, voor wat betreft het terugbetalen van de werkloosheidsuitkering, dan ook door naar de federale Ombudsman.

Gezien een terugbetaling van de opvanguitkering volgens de RVA niet mogelijk is, kon de Federale Pensioendienst dan ook niet anders dan het gezinspensioen te herleiden naar een pensioen als alleenstaande voor de betrokken maanden.

De heer Deschamps vroeg zich hierbij af of de sanctie bij zo’n cumulatie proportioneel is met de bescheiden sommen van het vervangingsinkomen. Er wordt hem immers een totaalbedrag van 1.633,26 euro teruggevorderd, terwijl zijn echtgenote gedurende het jaar 2022 slechts voor 11 dagen een opvanguitkering van de RVA heeft ontvangen (om en bij de 40 euro per dag, wat betekent ongeveer 440 euro in 2022).

DOSSIER 41575

De feiten

De heer Willekens ontvangt een overlevingspensioen als werknemer en als ambtenaar. Hij combineert zijn overlevingspensioen met een voltijdse tewerkstelling als werknemer in de bouwsector. Tijdens dagen van slecht weer werd hij af en toe op tijdelijke werkloosheid geplaatst, waardoor zijn overlevingspensioen wordt teruggevorderd. Meneer Willekens geeft aan dat hij niet op de hoogte was dat dit als een vervangingsinkomen wordt beschouwd.

Bedenkingen

De Federale Pensioendienst kende aan de heer Willekens, naar aanleiding van het overlijden van zijn echtgenote, op 18 augustus 2023 een overlevingspensioen als werknemer en ambtenaar toe. Hij diende, om beide overlevingspensioenen te ontvangen, het formulier ‘Verklaring Pensioen, beroepsactiviteit en vervangingsinkomen’ ingevuld in te sturen. Op dit keuzeformulier werd er op pagina 1 verwezen naar de bijlage ‘Keuzemogelijkheden – pensioen, beroeps- en vervangingsinkomens’.

Op deze bijlage staat bij het Lexicon op pagina 6 volgende verduidelijking omtrent het vervangingsinkomen:

3 Artikel 3 §1 van de Wet van 20.07.1990
Artikel 9 §1 1° d) van het KB nr.72 van 10.11.1967

Vervangingsinkomen:

- Werkloosheid, brugpensioen, SWT;
- Ziekte- en/of invaliditeit;
- Tijdskrediet, loopbaanonderbreking en thematische verloven;
- Vlaams zorgkrediet

Uit het dossier blijkt dat de heer Willekens op 27 oktober 2023 nog navraag bij de Federale Pensioendienst heeft gedaan omtrent zijn keuzemogelijkheden. Zij antwoorden hem het volgende: “U kan uw overlevingspensioen combineren met een vervangingsinkomen gedurende 12 maanden. Als uw overlevingspensioen als werknemer hoger is dan 822,19 euro per maand zal het beperkt worden tot dit bedrag. U kan uw overlevingspensioen cumuleren met een beroepsinkomen. De inkomsten uit deze beroepsactiviteit zijn beperkt tot 21.505,00 euro (= bruto beroepsinkomen) per jaar. De jaargrens is van toepassing op het beroepsinkomen van een volledig jaar. Voor het jaar waarin u op pensioen gaat, berekenen we de jaargrens in verhouding tot het aantal maanden waarin u pensioen ontvangt.”

We vinden deze uitleg eveneens terug op de bijlage ‘Keuzemogelijkheden...’, waar op pagina 3 en 4 de combinatie van het overlevingspensioen met een vervangingsinkomen wordt toegelicht:

Keuze 3: U wilt uw overlevingspensioen combineren met uw vervangingsinkomen

We betalen u **gedurende 12 maanden een beperkt overlevingspensioen**.

Als u deze mogelijkheid kiest:

- ontvangt u gedurende 12 maanden uw overlevingspensioen;
- en als uw overlevingspensioen:
 - als ambtenaar hoger is dan 822,19 EUR per maand, dan zal dit **beperkt worden tot dit bedrag**;
 - als werknemer hoger is dan 973,39 EUR per maand, dan zal dit **beperkt worden tot dit bedrag**;
- **bouwt u verder uw eigen rustpensioen op:** deze periode telt mee om uw vroegst mogelijke pensioendatum te bepalen en uw pensioenbedrag te berekenen.

Wilt u na deze 12 maanden uw volledig overlevingspensioen ontvangen?

Ja	Nee
We betalen uw volledig overlevingspensioen	We betalen uw overlevingspensioen niet meer
U mag geen vervangingsinkomen meer ontvangen	U mag uw vervangingsinkomen ontvangen
U kunt verder pensioenrechten opbouwen voor uw rustpensioen als u blijft werken	U bouwt verder pensioenrechten op voor uw rustpensioen als:
Opgelet: u moet uw beroepsinkomen beperken : - tot de jaargrens uit keuze 1, U ontvangt uw volledig overlevingspensioen - tot de jaargrens uit keuze 2, Uw overlevingspensioen wordt preventief verminderd	• u blijft werken; • u een vervangingsinkomen ontvangt.

De heer Willekens diende finaal op 14 november 2023 het formulier “Verklaring Pensioen, beroepsactiviteit en vervangingsinkomen” in, waarbij hij ervoor koos om zijn overlevingspensioen vanaf 1 juni 2023 te ontvangen met een preventieve vermindering. Hij vermeldde verder over geen vervangingsinkomen te beschikken.

De bijlage vermeldde verder nog bij de gekozen optie dat de heer Willekens geen vervangingsinkomen meer mag ontvangen.

Met de ondertekening van het formulier “Verklaring pensioen, beroepsactiviteit en vervangingsinkomen” verbond hij zich er ook toe om op een later moment ieder bijkomend vervangingsinkomen onmiddellijk aan de FPD te melden.

We moeten dan ook concluderen dat de Federale Pensioendienst aan de heer Willekens de nodige informatie heeft aangereikt bij het maken van zijn keuze en ook duidelijk heeft aangegeven dat bij de combinatie (voor hoogstens 12 maanden) van het overlevingspensioen met een vervangingsinkomen, het overlevingspensioen zal beperkt worden.

De pensioendienst stelde evenwel op 21 augustus 2025 vast dat hij gedurende de periode augustus 2023 tot en met februari 2025 en de maanden april 2025 en juni 2025 een vervangingsinkomen, namelijk een tijdelijke werkloosheidsuitkering, had ontvangen.

De heer Willekens gaf aan dat hij niet wist dat tijdelijke werkloosheid ook als een vervangingsinkomen wordt beschouwd. De documenten die hij in 2023 had ontvangen, maken evenwel duidelijk dat

werkloosheid (waaronder uiteraard ook de tijdelijke werkloosheid valt) als vervangingsinkomen gekwalificeerd wordt.

De Federale Pensioendienst had meegedeeld dat een vervangingsinkomen slechts voor 12 maanden kan gecumuleerd worden met het overlevingspensioen, waarbij het bedrag van het overlevingspensioen wordt beperkt. Na afloop van deze 12 maanden wordt het overlevingspensioen, bij verder genot van het vervangingsinkomen, niet meer uitbetaald. Tenzij er uiteraard afstand gedaan wordt van het ontvangen vervangingsinkomen voor deze periode.

Hierin ligt evenwel een probleem bij het genot van een werkloosheidsuitkering. De RVA stelt dat de wetgeving niet voorziet in de terugbetaling van terecht ontvangen werkloosheidsuitkeringen. De werkloosheidsreglementering behoort evenwel niet tot de bevoegdheid van de Ombudsdienst Pensioenen, doch tot de bevoegdheid van de federale Ombudsman. Wij stuurden de klacht van de heer Willekens, voor wat betreft het onderzoek naar de mogelijkheid om de terecht ontvangen werkloosheidsuitkering terug te betalen, dan ook door naar de federale Ombudsman.

Gezien een terugbetaling van het vervangingsinkomen niet mogelijk is, kon de Federale Pensioendienst dan ook niet anders dan de pensioenwetgeving toe te passen. De maanden waarin er een onterechte cumulatie van het overlevingspensioen met de tijdelijke werkloosheid was, werden dan ook terecht teruggevorderd.

Algemene conclusie

De pensioenwetgeving rond de cumulatie van pensioenen met een sociale uitkering is duidelijk. Een pensioen mag men in principe niet cumuleren met een vervangingsinkomen.

Een gezinspensioen kan niet worden toegekend wanneer de echtgenoot een vervangingsinkomen geniet. Dit houdt in dat, indien de burger verzaakt aan een reeds ontvangen sociale uitkering en deze terugbetaalt aan de uitbetalingsinstelling, er geen beletsel is om het pensioen alsnog uit te betalen.

Een sociale uitkering kan uitsluitend gecumuleerd worden met een overlevingspensioen voor een maximum van 12 (al dan niet aaneensluitende) maanden (eventueel met een beperking van het overlevingspensioen). Na die periode van twaalf maanden is het overlevingspensioen niet betaalbaar wanneer ook maar één dag in die maand een vervangingsinkomen genoten wordt.

Ook dit houdt ook in dat, indien de burger verzaakt aan een reeds ontvangen sociale uitkering en deze terugbetaalt aan de uitbetalingsinstelling, er geen beletsel is om het pensioen alsnog uit te betalen.

In de eerder besproken casussen gaat het telkens om situaties waarbij er weliswaar een vervangingsinkomen (opvanguitkering als onthaalouder, tijdelijke werkloosheidsuitkering wegens slecht) wordt ontvangen, maar waarvan de burger niet meteen beseft dat het een vervangingsinkomen is.

De RVA stelt dat het niet mogelijk is de terecht uitbetaalde werkloosheidsuitkeringen (werkloosheidsuitkering wegens slecht weer; opvanguitkering onthaalouder) terug te betalen.

Wat betreft de cumulatie van een overlevingspensioen met een vervangingsinkomen na 12 maanden cumulatie zou, de redenering van de RVA volgend, de brief waarin de FPD verwees naar een terugbetaling van ontvangen werkloosheidsuitkeringen bij cumulatie met een overlevingspensioen na 12 maanden dan ook een fout of vergissing kunnen genoemd worden.

Doch de Ombudsman Pensioenen heeft recente rechtspraak⁴ gevonden waarin gesteld wordt dat deze briefwisseling van de FPD geen fout of vergissing bevat. In het vonnis is te lezen: *“de FPD heeft geen fout noch een vergissing gemaakt door aan mevrouw x informatie te hebben verstrekt die conform de reglementering is⁵ en wordt zelf geconfronteerd met een obstructie door de RVA”*.

4 AR/22/459/A Arbeidsrechtbank Henegouwen, afdeling Charleroi van 18.04.2024

5 De informatie conform de reglementering waarover sprake in het vonnis betreft de zin “Als u ervoor opteert om de opvanguitkering onthaalouder terug te betalen, gelieve dan een bewijs van terugbetaling aan de Hulpkas voor werkloosheidsuitkeringen of een bewijs van de RVA over te maken waarin uw engagement om de opvanguitkering onthaalouders terug te betalen bevestigd wordt.”

De rechtszaak betreft de cumulatie van een opvanguitkering als onthaalouder met een overlevingspensioen als werknemer. De RVA was van mening dat de burger de terecht ontvangen opvanguitkering niet kon terugbetalen. Doch de rechtbank verwees evenwel naar de relevante pensioenwetgeving hieromtrent, met name:

- Artikel 25 van het KB nr. 50 van 24.10.1967:
Uitgezonderd in de gevallen en onder de voorwaarden door de Koning bepaald zijn het rust- en overlevingspensioen slechts uitbetaalbaar zo de gerechtigde geen beroepsarbeid uitoefent en zo hij geen vergoeding wegens ziekte, invaliditeit of onvrijwillige werkloosheid bij toepassing van een Belgische of van een buitenlandse wetgeving inzake sociale zekerheid, noch een uitkering wegens loopbaanonderbreking, wegens tijdscrediet, of wegens het verminderen van de arbeidsprestaties, noch een aanvullende vergoeding, toegekend in het kader van een conventioneel brugpensioen, geniet. Hij kan eveneens de gevallen en de voorwaarden bepalen waaronder een deel van het pensioen uitbetaalbaar is.
- Artikel 64 quinquies van het KB van 21.12.1967:
*In afwijking van artikel 25 van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers, **kunnen de vergoedingen** wegens ziekte of onvrijwillige werkloosheid bij toepassing van een Belgische of buitenlandse wetgeving inzake sociale zekerheid of met een vergoeding wegens invaliditeit bij toepassing van een Belgische wetgeving inzake sociale zekerheid of een uitkering wegens loopbaanonderbreking, wegens tijdscrediet of wegens het verminderen van de arbeidsprestaties of een vergoeding, toegekend in het kader van het stelsel van werkloosheid met bedrijfstoeslag, in hoofde van de pensioengerechtigde **gedurende een eenmalige periode van maximaal twaalf al dan niet opeenvolgende kalendermaanden, gecumuleerd worden met uitsluitend een overlevingspensioen. Na verloop van de in het vorige lid bedoelde periode wordt, voor de daaropvolgende periode waarin betrokkene vergoedingen geniet zoals bedoeld in artikel 25 van voormeld koninklijk besluit nr. 50, het genot van het overlevingspensioen geschorst, tenzij betrokkene afstand doet van voormelde vergoedingen.***

De rechtbank haalt aan dat de wetgever binnen de pensioenwetgeving wel degelijk de opening laat een andere sociale uitkeringen terug te betalen (waaronder o.a. uitkeringen werkloosheid) ten voordele van het behoud van een hoger pensioen. De rechtbank haalt immers aan dat “het standpunt van de RVA een schending is van artikel 64 quinquies van het KB van 21.12.1967, dat uitdrukkelijk voorziet in het recht om afstand te doen van uitkeringen.”

De rechtbank stelt tevens: “Er is geen wettelijke of reglementaire basis nodig om een bedrag te ontvangen waarvan een begunstigde expliciet afstand doet en dat hij vrijwillig wil terugbetalen.”

De Ombudsman Pensioenen heeft dan ook dit vonnis overgemaakt aan de federale Ombudsman daar de werking van de RVA tot de bevoegdheid van de federale Ombudsman behoort.

De Ombudsman Pensioenen is van mening dat de communicatie van de FPD in het kader van artikel 64 quinquies van het KB van 21.12.196 die verwijst naar de mogelijkheid de werkloosheidsuitkering terug te betalen dan ook gelet op de hogergenoemde rechtspraak mogelijk zou moeten zijn. Bij het verbod van het tegelijkertijd genot van twee vervangingsinkomen het genot kunnen krijgen van het meest voordelige vervangingsinkomen, ofwel de werkloosheidsuitkering ofwel het overlevingspensioen, is volgens de Ombudsman Pensioenen een gerechtvaardigde vraag van de burger.

De federale Ombudsman concludeert dat de RVA-wetgeving niet voorziet in de mogelijkheid om uitkeringen in de werkloosheidsregeling vrijwillig terug te betalen. Hierdoor kunnen mensen in een nadelige situatie terechtkomen. Vaak weten ze ook op voorhand niet wat de impact is van zo’n uitkering op het pensioen en is dit pas achteraf duidelijk. Voor de betrokken instellingen is het ook niet evident om de burgers correct en volledig te informeren. De RVA is niet noodzakelijk op de hoogte van het pensioen en de pensioendienst is niet noodzakelijk op de hoogte van de uitkeringsaanvraag in het kader van de werkloosheidsregeling. De burger beseft vaak ook niet welke uitkeringen beschouwd worden als een vervangingsinkomen. Pas op het moment dat de impact van de uitkering op het pensioen duidelijk wordt, heeft de betrokkene de nodige informatie om met kennis van zaken te kunnen beslissen wat financieel de meest gunstige situatie is. Het is ook billijk dat mensen kunnen kiezen voor die gunstigere financiële situatie.

De federale Ombudsman meent daarom dat het mogelijk moet zijn dat mensen uitkeringen in het kader van de werkloosheidsreglementering vrijwillig kunnen terugbetalen als dat ervoor kan zorgen

dat iemand een voordeliger gezinspensioen of een onbegrensd overlevingspensioen kan krijgen. Zo worden burgers op gelijke manier behandeld, ongeacht in welke tak van sociale zekerheid ze een uitkering krijgen.

De federale Ombudsman beveelt de minister van Werk aan om, naar analogie met de ziekteverzekering, in de werkloosheidsreglementering in een wettelijke basis te voorzien voor de vrijwillige terugbetaling van rechtmatig toegekende uitkeringen. De Ombudsman Pensioenen onderschrijft deze aanbeveling.

De volledige analyse en de bevindingen van de federale Ombudsman vindt u op de website van de federale Ombudsman onder de rubriek “Nieuws”